

första runa som **ṛ**, varjämte han vill rätta 4 **r** till **u**. Han läser därför inskriftens början: **ṛapualti huguiki** och tolkar: »Radwalld hugvige låter resa stenen efter sin fader Holmsten, och then hulla Hulmfrid efter sin Man.» — Hadorph och Leitz (B 324): Intet sk efter 42 **n**. 57 **k**.

Namnet *Veðvaldi* förekommer även L 675 Långgarnö, Villberga sn (**ueþralti**). 12—15 **uiki** kan tolkas på flera olika sätt: *Viki*, *Vigi* eller *Viggi*. Det bör sammanställas med följande namnformer: med **k** L 207 Fålebro, Danmarks sn (**uiki**, nom.), L 608 Husby-Lyhundra kyrka (**uiki**, nom.), med **g** Ög 208 (**uigi**, nom.), med **h** L 136 Marsta, Bälunge sn (**uihi**, nom.), L 306 Brunneby, Funbo sn (**uiha**, ack.), med **kh** L 226 St. Vreta, Ärentuna sn (**uikhi**, nom.). Om det är samma namn som avses med alla dessa skriftformer, har det varit *Vigi*. — Om namnen *Holmstæinn* och *Holmfridr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105.

Liksom på Skråmsta-stenen (U 460) börjar inskriften nedtill på stenen i den ring, som den stora ormkroppen här bildar. Ett mindre ormhuvud, som sticker fram över runslingan, har förmodligen till uppgift att anvisa den plats, där man skall börja läsa. Inskriften följer sedan ormkroppen baklänges upp emot huvudet, där inskriftens första del — sönerns tillägnan — avslutas. Senare delen — hustruns tillägnan — börjar vid samma plats i runslingans nedre ring, ovanför det framskjutande ormhuvudet, och går i motsatt riktning upp mot stjärten. Inskriftens anordning är sålunda i huvudsak densamma som på U 460.

Även ornamentiken påminner i hög grad om Skråmsta-stenen. Den är helt enkelt en variation av samma komposition. Den stora ormen bildar en åttformig figur, som emellertid — i olikhet mot U 460 — är öppen på h. sidan. Den tredje öglan, som kroppen gör, får därför en mera självständig uppgift, och figuren närmar sig det mönster med kroppen lagd i tre ringar, som är så vanligt hos Öpir. Stjärten avslutas på U 460 med en fot, på U 463 med en stor spiral. Allt detta sammanhänger utan tvivel med ristningsytans större bredd på U 463. Den nedre ormen på U 460 har på U 463 blivit ersatt med ett kors, som tyvärr endast delvis är bevarat. Ytan utfylles av en mängd smalare ormkroppar, som med sina slingrande band ha till uppgift dels att hålla fast rundjuret i dess läge, dels att ge ett intryck av liv och rörelse. Från rundjurets egen kropp utgår visserligen endast ett sådant band. Men småormarna äro i stället så många flera: på Näsby-stenen två, på Skråmsta-stenen fyra och på Ala-stenen sex. Man får, icke minst på Ala-stenen, ett starkt intryck av en frodig fantasi, för vilken icke längre några tekniska svårigheter återstå att övervinna.

U 463 är, såsom ovan har framhållits, med största sannolikhet ett verk av mästaren Fot, i likhet med U 455 och U 460.

464. Edeby, Vassunda sn.

Pl. 81.

Litteratur: B 326, L 23. J. Bureus, *Monumenta Sveo-Gothica Hactenus Exsculpta* (1624), n:r 32 (Fa 10: 1 n:r 32), Fa 6 s. 43 n:r 16 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 420, Fa 1 s. 95; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 187; P. Dijkman, *Historiske Anmærkninger* (1723), s. 40; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 220; UFT h. 1 (1871), s. 76; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 80.

Äldre avbildningar: Bureus, träsnitt (i *Monumenta Sveo-Gothica*, Fa 5, Fa 10: 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 326).

Runstenen står på södra sidan av vägen Edeby—Ekhamn och S om Ekhamnsviken, 350 m. Ö om Ekhamns mangårdsbyggnad. Den restes här år 1940. Tidigare har stenen använts som grindstolpe vid vägen, omkr. 5 m. Ö om sin nuvarande plats. Ett par grova järnkrokar tvärs igenom stenen borttogos, och hålen fylldes igen.

Enligt Bureus stod stenen »widh wegghen emillan Edhby och Örby i Wassunda» (Fa 6), »I Wassunda wid Edby» (*Mon. Sveo-Goth.*), »Millan Edby och Örby» (Fa 5). Något närmare be-

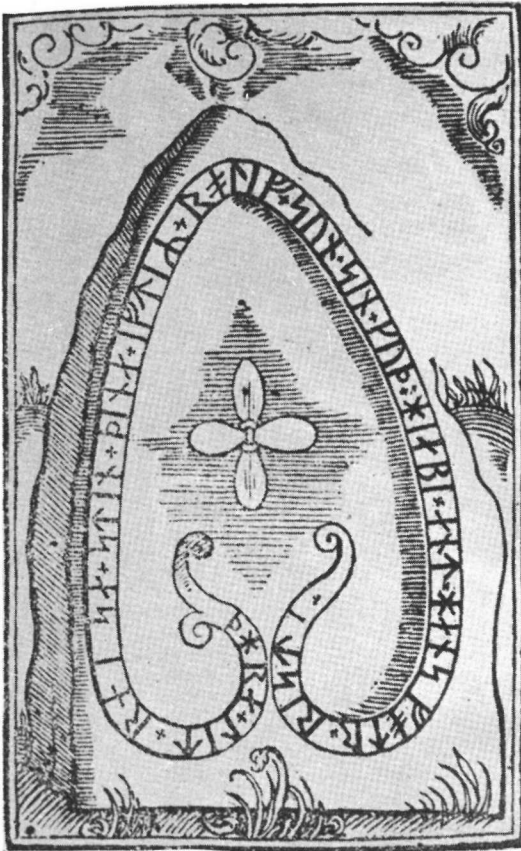

Fig. 181. U 464. Edeby, Vassunda sn.
Efter träsnitt av Bureus.

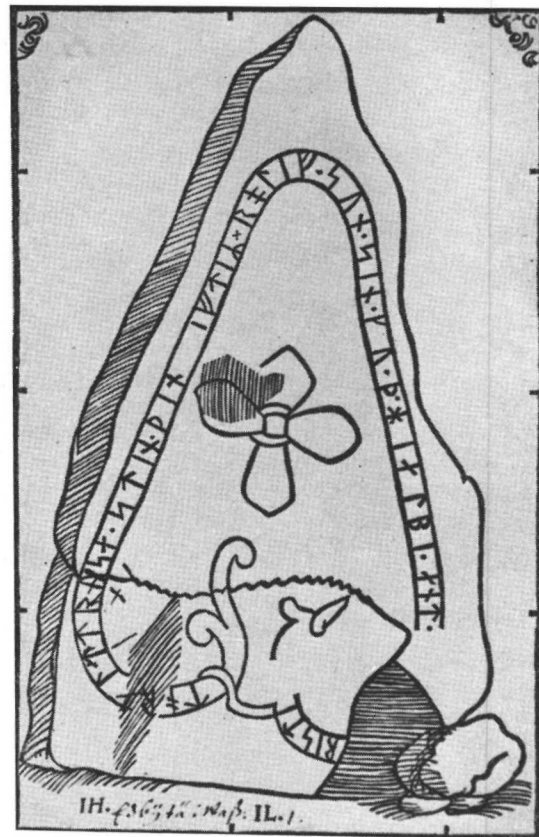

Fig. 182. U 464. Edeby, Vassunda sn.
Efter B 326.

stämmes platsen i *Ransakningarna*: »Een Runsteen uthi Edeby thä på västra sijdan om stoora vägen och Edeby Ängier, medh bokstäfwer påskrefna.» Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskrift: »Edby tä i Wass.» (B 326: »Edby Tä», L 23: »Edby tä»). Därjämte finnes följande anteckning: »I Edeby Tää, där vägen är åth Sigtuna, millan Edby och Örby.» P. Dijkman: »Emellan Edby och Örby byar.» O. Celsius har den 30 aug. 1727 undersökt stenen; den stod då »Emellan Edby och Örby vid Bräneshus straxt». Sedan dess har stenen varit helt försvunnen, till dess att den 1936 påträffades såsom grindstolpe på rätt långt avstånd från sin ursprungliga plats vid Edeby. Den finnes sålunda icke upptagen i Dybecks eller Brates samlingar.

Stenen har sålunda, enligt uppgifterna från 1600-talet, ursprungligen stått S om Edeby, på västra sidan om vägen till Sigtuna. Den var möjligen hel och oskadad, då Bureus gjorde sin teckning. Ett halvt århundrade senare, då Hadorph gjorde sin resa, var stenen i varje fall sönderslagen; en remna tvärs över avskiljer fotstycket från stenens huvuddel, och nedtill i högra hörnet är ett stycke borta (med bl. a. namnet **fotr**). År 1727 var fotstycket försvunnet, och därtill var stenen svårt skadad på vänstra sidan, så att ett stort parti av inskriften hade gått förlorat. Runstenen hade vid Celsius' besök samma fragmentariska skick som nu. Den har någon gång efter denna tid blivit flyttad ganska långt västerut, till vägen mellan Edeby och Ekhamn, och där blivit apterad till grindstolpe.

Grå granit, i brottet blågrå. Höjd 1,90 m., bredd 1,10 m. Stora stycken ha slagits av nedtill och på stenens vänstra sida. Den ursprungliga höjden var enligt *Bautil* ung. 2,20 m. Ytan är skrovlig och knottrig. Ristningen är ojämn, med tämligen smala och grunda linjer.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Bureus och B 326):

[**tora · lit · raisa · sti**]n [**· pina · i**]ftir · **rolif · sun · sin · kup · hialbi · ant** [**· hans fotr · risti ·**]
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

Tora let raisa stæin þenna æftir Rolæif, sun sinn. Guð hialpi and hans. Fotr risti.

»Tora lät resa denna sten efter Rolev, sin son. Gud hjälpe hans ande. Fot ristade.»

Till läsningen: Vid 16 **n** finns en liten bit av ristningsytan kvar, med större delen av runan **n**. Den övre slinglinjen finns bevarad fr. o. m. 16 **n**. Av 21 **i** finns ett litet stycke upp till kvar. 29 **i** är icke stunget.

Bureus (F a 6): **tora · lit · raisa · stin · pina · eftir · rolif · sun · sin · kup · hialbi · ant · hans + fotr · risti**. Träsnittet har 1 **p**, 21 **i**, 40—45 **hiabi**. Fa 5: 1 **p**, 9 **e**, 21 **e**, 40—45 **hialbi**. — Hadorph o. Leitz: **t . . . it Irisa · stin · pin - iftir × rolif · sun · sin · ku · p · hialbi · ant . . . isti**. (På träsnitt i Peringskiölds *Monumenta* är inskriften supplerad med bläck.) — Celsius: »Nu är alt det föregående bort stött . . . - **ftir · rolif · sun · sin · kup · hialbi · ant** × . . . bortstött.»

Att första runan har varit **t**, icke **p**, torde vara ofrånkomligt på grund av överensstämmelsen mellan Bureus' anteckningsbok (F a 6) och B 326. I sin renskrift Fa 5 och på träsnittet har Bureus rättat detta till **p**, då han givetvis visste, att namnets normala form var **pōra**. Felristningar med **t** i stället för **p** förekomma visserligen (se *ATS* 10: 1, s. 28), men äro sällsynta. Sannolikt motsvarar därför 1—4 **tora** en verklig uttalsform. Kvinnonamnet *Pōra* är en kortform till sådana namn som *Pōdis*, *Pōrgæðr*, *Pōrhildr* m. fl., men det har därjämte prägel av smeknamn och kan därför ha fått (alternativt) **t** i uddljud på samma sätt som *Tosti* (för *Pōrsteinn*), *Toki* (för *Pōrkill*), *Tum(m)i* (för *Pōrmoðr*) o. s. v. Se J. Brøndum-Nielsen, *Gammeldansk Grammatik* 2, s. 23, med där cit. litt. — Om namnet (*H*)*roð'æifr*, (*H*)*rolæifr* se Sö 200.

U 464 är en av de få runristningar, som äro signerade av Fot och som sålunda med full säkerhet äro utförda av honom. De övriga äro U 167, 177, 267—68, L 204 Danmarks kyrka, L 1550 Skokloster, vartill även torde kunna läggas U 257. U 464 är en mycket enkel ristning, för att vara ett verk av mästaren Fot. Det är icke Fots vanliga, säkra, rundade linjer. Varken runor eller ornamentik låter ana denne upphovsman, och vore ristningen icke signerad, skulle säkerligen ingen falla på den idén att tillskriva den Fot. Sannolikt är den, såsom förut har framhållits (s. 268), ett ungdomsverk av den ännu icke färdige mästaren.

465. Smedby, Vassunda sn.

Litteratur: B 330, L 22. J. Bureus, Fa 6 s. 45 n:r 29 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 424, Fa 1 s. 96, *Ransakningarna* 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 184; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 427; UFT h. 1 (1871), s. 76.

Avbildning: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 330).

Runstenen stod enligt Bureus »hoos wäghen widh Smidhieby i Wassunda» (Fa 6), »Smidby» (Fa 5). Enligt *Ransakningarna* fanns den »wedh Smedeby grindh rätt wedh Gården, med bokstäfwer påskrefwen. Och een Graff brede wedh Stenen, som ähr omlagdh med gråsteen.» Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Smedby i Wassunda sochu wid wägen» (B 330 och L 22: »Smedby»). Säkerligen är det denna runsten, som avses i en anteckning av O. Celsius, gjord den 30 aug. 1727, samma dag som han upptecknade inskriften på U 458: »Smedby, Vassunda Sn. Där skal ha varit en Runsten på gärdet. Nu borttagen, och ville bonden i Skråmsta icke uht med, hvem honom tagit.» Sedan dess finnes stenen icke omtalad, och den är nu förkommen.

Stenens höjd enligt B 330 omkr. 2,05 m., bredd 1,20 m. Ristningens höjd omkr. 1,25 m., bredd 0,85 m.